

Частична предварителна оценка на въздействието

Институция:

Министерство на правосъдието

Нормативен акт:

Проект на Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс

☐ Не е включен в законодателна/оперативна програма на Министерския съвет

☒ Включен е в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за:

.....

Лице за контакт:

Донка Аврамова – държавен експерт в дирекция „Съвет по законодателство“

Галина Димитрова – държавен експерт в дирекция „Съвет по законодателство“

Телефон и ел. поща:

02/ 9237 341,
d_avramova@justice.government.bg

02/ 9237 553,
G_dimitrova@justice.government.bg

1. Проблем/проблеми за решаване:

Проблем 1. Необходимост от изпълнение на ангажиментите на Република България, заложиени в НПВУ, реформа 3, етап 227 (стр. 190-191).

1.1. Кратко описание на проблема и причините за неговото възникване:

В Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) е включена Реформа „Разширяване на използването на алтернативни способи за разрешаване на спорове и въвеждане на медиация, задължителна по някои видове дела.

За изпълнението на реформата е необходимо изпълнението на етап 227 „Влезли в сила законодателни изменения в относимото законодателство за въвеждане на задължителна съдебна медиация при някои граждански и търговски спорове“.

Съгласно НПВУ и оперативните договорености, за цялостно изпълнение на етапа следва да бъдат приети и влезли в сила освен законодателни изменения и промени в подзаконовата база, Правилника за администрацията на съдилищата и Класификатора на длъжностите в съдебната администрация, както и приемане на две наредби.

За срок за изпълнение на реформата беше определено четвъртото тримесечие на 2022 г, като впоследствие този срок бе удължен до 30 юни 2024 г.

За изпълнение на етапа от НПВУ през 2023 г. бе приет Закон за изменение и допълнение на Закона за медиацията. Законът бе обнародван в ДВ, бр. 11 от 2023 г. Предвидено беше законът да влезе в сила от 1 юли 2024 г.

Предложените нормативни изменения бяха изготвени в изпълнение на проект на Висшия съдебен съвет.

С предлаганите промени в ЗИД на ЗМ се предвиждаше въвеждане на задължителна съдебна медиация за производствата по определени граждански и търговски дела, подсъдни на районните, окръжните и апелативните съдилища, считано от 1 юли 2024 г.

Със ЗИД на ЗМ се правят и съответни изменения в Гражданския процесуален кодекс (ГПК), Закона за съдебната власт (ЗСВ) и в други нормативни актове, необходими за постигане на поставените цели.

Издадени са също така и две наредби по прилагането на закона, както и промени в Правилника за администрацията на съдилищата и Класификатора на длъжностите в съдебната администрация.

Проведени са конкурси за избор на съдебни медиатори.

С Решение № 11 от 1 юли 2024 г. по к.д. № 11 от 2024 г. Конституционният съд (КС) обявява за противоконституционни разпоредбите на чл. 19, чл. 20, чл. 21, чл. 22, чл. 23, чл. 24, ал. 1 и чл. 25 от Закона за медиацията (обн. ДВ, бр. 110 от 17.12.2004 г., изм. и доп. ДВ, бр. 11 от 2023 г., в сила от 1.07.2024 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 11 от 02.02.2023 г., ЗМ) и на чл. 78а, чл. 140а, чл. 140б, чл. 267, ал. 3, чл. 314а, чл. 341а и чл. 374а от Гражданския процесуален кодекс (обн. ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., изм. и доп. ДВ, бр. 11 от 2023 г., в сила от 1.07.2024 г., посл. изм. и доп. ДВ, бр. 39 от 01.05.2024 г., ГПК).

Основната преценка за противоконституционността на разпоредбите е обусловена от ограничаването на упражняването на правото на защита пред съд, произтичащо най-вече от понасянето на отговорността за разноски във връзка с производството по медиация в зависимост от участието, респ. неучастието на страната в процедурата по медиация, а не в зависимост от изхода на спора и добросъвестността на страните.

Това налага да бъдат извършени нормативни промени в ГПК и ЗМ, с които да се създаде правна уредба на съдебната медиация в съответствие с конституционния ред и при съобразяване със заложените изисквания в НПВУ.

1.2. Възможности за решаване на проблема в рамките на съществуващото законодателство:

Необходими са законодателни изменения за решаване на констатираните в т. 1 проблеми. Идентифицираният проблем не е възможно да бъде решен в рамките на съществуващото законодателство, чрез промяна на организацията на работа, с институционални мерки, а единствено чрез законодателни допълнения.

1.3. Причини действащата нормативна рамка да не позволява решаване на проблема:

Действащата нормативна рамка не позволява решаване на проблема, тъй като с Решение № 11 от 1 юли 2024 г. по к.д. № 11 от 2024 г. Конституционният съд (КС) обявява за противоконституционни част от разпоредбите, приети със ЗИД на ЗМ обн ДВ бр. 11 от 2023г., но също така се запазват част от приетите разпоредби. С оглед на това съществуващата законодателна уредба не позволява решаване на проблема.

1.4. Задължения, произтичащи от нормативни актове от по-висока степен или от правото на Европейския съюз:

Законодателните промени не произтичат от нормативни актове от по-висока степен или актове от правото на ЕС. Същевременно следва да се отчете, че направените предложения за законодателни изменения са в съответствие с препоръките на СЕРЕЈ от 2017г. в доклада „Първа оценка и препоръки-развитие на медиацията в България“, както и с редица препоръки на Комитета на министрите във връзка със съдебната медиация и медиацията по граждански дела.

1.5. Последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политики:

Не са извършвани последващи оценки на въздействието на нормативния акт..

1.1. Кратко опишете проблема/проблемите и причините за неговото/тяхното възникване. По възможност посочете числови стойности.

1.2. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

1.3. Посочете защо действащата нормативна рамка не позволява решаване на проблема/проблемите.

1.4. Посочете задължителните действия, произтичащи от нормативни актове от по-висока степен или актове от правото на ЕС.

1.5. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?

2. Цели:

Цел 1: Преодоляване недоверието на гражданите към медиацията като алтернативен способ за разрешаване на спорове.

Оперативни цели:

-Удовлетворяване на критериите за конституционосообразност, установени в решение № 11 на Конституционния съд от 2024 г. по к. д. 11/24 г.

- Изпълняване на изискванията, заложи в НПВУ, реформа 3, етап 227 (стр. 190-191).

- Утвърждаване на културата на споразумението като начин за решаване на спорове, което досега е много слабо познато, респективно до увеличаване на използването на извънсъдебната медиация като цяло и гарантиране правата и интересите на страните.

- Повишаване доверието в съдебната система и подобряване на бизнес средата.

Посочете определените цели за решаване на проблема/проблемите, по възможно най-конкретен и измерим начин, включително индикативен график за тяхното постигане. Целите е необходимо да са насочени към решаването на проблема/проблемите и да съответстват на действащите стратегически документи.

3. Заинтересовани страни:

1. Министър на правосъдието – чрез дирекция „Електронно правосъдие и регистри“ (21 служители)

Министърът на правосъдието е централен едноличен орган на изпълнителната власт, който ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта на правосъдието и изпълнява всички останали функции, възложени му с Конституцията на Република България, с международен договор или с акт на общностното право, със закон или с акт на Министерския съвет. Министърът ръководи и представлява Министерството на правосъдието, ръководи дейността по изработването на проекти на нормативни актове, свързани със съдебната система и с дейностите, които са в рамките на неговите правомощия, както и по изработването на становища по проекти на нормативни актове, изготвени от други централни органи на изпълнителната власт.

Министърът на правосъдието или определено от него длъжностно лице от състава на министерството създава и поддържа Единен регистър на медиаторите. В Единния регистър на медиаторите се вписват: 1. име, единен граждански номер (личен номер на чужденец), гражданство, образование, професия, допълнителна специализация в областта на медиацията, организацията, в която лицето е обучавано, владение на чужди езици, адрес и телефон за контакт и номер на медиатора; 2. заличаване и отписване на медиатора; 3. организацията, в която е обучен медиаторът; 4. промени в обстоятелствата по чл. 8, ал. 1, т. 1, 3 и 4.

Министърът на правосъдието или определено от него длъжностно лице от състава на министерството издава удостоверение на медиатора за вписването му в Единния регистър на медиаторите.

Дирекция „Електронно правосъдие и регистри“, която се състои от 21 служители поддържа и води Единния регистър на медиаторите и на организациите, които обучават медиатори;

Министърът на правосъдието одобрява със заповед организациите, които обучават медиатори. Условието и редът за одобряването им, както и изискванията за обучението на медиаторите се определят с наредба на министъра на правосъдието.

2. Висш съдебен съвет (ВСС)

ВСС изпълнява проект „Въвеждане на способности за алтернативно разрешаване на спорове (АРС) в съдебната система в България - пилотно въвеждане на задължителна съдебна медиация; доизграждане на мрежата от съдебни центрове във всички окръжни райони на страната; разработване на стратегия за пълноценно използване на други алтернативни способности за разрешаване на спорове“

Съгласно НПВУ и оперативните договорености са приети от ВСС:

- Наредба 11 от 30 октомври 2023 г. за структурата и организацията на дейността на съдебните центрове по медиация (НСОДСЦМ) която е обн., в ДВ, бр. 94 от 10 ноември 2023 г., попр. ДВ, бр. 97 от 21 ноември 2023 г.;

- Наредба № 10 от 30 октомври 2023г. за подбора, статута и дейността на медиаторите в съдебните центрове по медиация (НПСДМСЦМ), обн., ДВ, бр. 94 от 10 ноември 2023 г.;

- Изменения и допълнения в Правилника за администрацията в съдилищата (ПАС), където се регламентира длъжността „координатор – съдебен център по медиация“ (ДВ, бр. 97 от 2023 г.);

- изменение и допълнение на Класификатора на длъжностите в администрацията на съдилищата като в Раздел II. „Специализирана администрация“, като е включена нова длъжност, считано от 01 юли 2024 г., „координатор – съдебен център по медиация“.

При приемане на проекта на Закона за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс ще се наложи актуализиране на наредбите. Съгласно предвиденото в наредбите ВСС взе ВСС изготвя програма за специализирано обучение на съдебните медиатори;

С Решение на съдийската колегия на ВСС могат да се създават самостоятелни центрове по медиация към районните съдилища

3. Съдилища –28 окръжни съдилища, но съгласно Наредба 11 от 30 октомври 2023 г. за структурата и организацията на дейността на съдебните центрове по медиация, с Решение на съдийската колегия на ВСС могат да се създават самостоятелни центрове по медиация към районните съдилища. Към настоящия момент районните съдилища са 113 бр.

4. Центровете за спогодби и медиация към Софийския районен съд и Софийския градски съд, както и центровете за спогодби и медиация към окръжните и районните съдилища в Бургас, Варна, Плевен и Велико Търново.

4. Медиатори – 4940 бр., вписани в Единния регистър на медиаторите;

5. Съдебни медиатори- проведени са конкурси и са класирани 233 съдебни медиатори. Към настоящия момент 229 съдебни медиатори са преминали предвиденото специализирано обучение към ВСС.

Към настоящия момент 229 съдебни медиатори са вписани в списъци към окръжните съдилища, които обслужват и районни съдилища към съответния окръжен съд.

6. Съдебни координатори- към момента не е определен техният брой и все още няма назначени на щат.

5. Всички физически и юридически лица в страната, страни по определените групи граждански и търговски дела-техният брой е динамичен и не може да бъде определен.

6. Адвокати, предоставящи защита по граждански и търговски спорове- техният брой не може да се определи.

Посочете всички потенциални заинтересовани страни/групи заинтересовани страни (в рамките на процеса по извършване на частичната предварителна частична оценка на въздействието и/или при обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове), върху които предложенията ще окажат пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи/общини и др.).

4. Варианти на действие. Анализ на въздействията:

4.1. По проблем 1: Необходимост от изпълнение на ангажиментите на Република България, заложили в Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ), реформа 3, етап 227 (стр. 190-191).

Вариант 1 „Без действие“:

Описание:

Не се извършват нормативни промени, нито се предприемат други мерки.

Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:

Няма.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:

- неизпълнение на ангажиментите, които Република България е поела с НПВУ реформа 3;
- неудовлетворяване на критериите за конституционносъобразност, установени в решение № 11 на Конституционния съд от 2024 г. по к. д. 11/24 г.;
- съществуване на правна несигурност, тъй като с Решение № 11 от 1 юли 2024 г. по к.д. № 11 от 2024 г. Конституционният съд (КС) обявява за противоконституционни част от разпоредбите, приети със ЗИД на ЗМ, обн ДВ бр. 11 от 2023г., но също така се запазват част от приетите разпоредби; Приети са предвидените подзаконовни актове съгласно заложеното в НПВУ, проведени са конкурси за избор на съдебни медиатори и същите са преминали през предвиденото специализирано обучение и са вписани към списъци към окръжните съдилища;
- липса на реална алтернатива на разрешаването на споровете по съдебен ред;
- прекалена натовареност на съдебната система и бавно правораздаване;
- ниска ефективност в сферата на гражданското и търговското правораздаване;

- ниска ефективност на медиацията като институт от момента на приемането на Закона за медиацията през 2004 г. и досега;
- ниско доверие в съдебната система и проблеми при функционирането на бизнес средата в страната.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Специфични въздействия:

Няма.

Въздействия върху малките и средните предприятия:

Законопроектът не регулира обществени отношения, свързани с дейността на МСП.

Административна тежест:

Не се променя.

1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.

1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)

Вариант 2 „Изменение и допълнение на ГПК“:

Описание:

Доколкото уредбата в ГПК и тази в ЗМ представляват едно законодателно цяло, както и отчитайки, че кодексът е нормативен акт, който урежда обществените отношения, предмет на цял клон на правната система или на обособен негов дял (чл. 4, ал. 1 от Закона за нормативните актове) и измененията и допълненията в Закона за медиацията са по-малко по брой и обем, е предложен нормотворчески подход, с който се предлагат изменения и допълнения в ГПК, а в преходните и заключителните разпоредби (ПЗР) са въведени кореспондиращите изменения и допълнения в Закона за медиацията.

Основните предлагани промени ще са следните:

1.1. Ще се предложи в случаите и при условията, предвидени в закона, съдът да задължава страните по висящи съдебни дела да участват в информационна среща за процедура по медиация, предхождаща медиацията. Предложението е в контекста на поетия ангажимент по НПВУ.

Ще се регламентира съдържанието на информационната среща, като ясно ще се разграничи същата от процедурата по медиация. Целта предложението е на тази среща да се изясни на страните същността и принципите на медиацията, процедурата по която се провежда, ролята на медиатора и последиците от медиацията, вкл. за отражението ѝ върху развитието на висящото съдебно производство. По този начин страните ще могат да вземат информирано решение дали да опитат да решат своя спор чрез медиация или да продължат съдебния процес. Страните ще получат информация за преимуществата на процедурата по медиация, вкл. за имуществените стимули за нейното провеждане и успешно завършване, което би ги мотивирало да изберат именно медиация пред продължаването на съдебния спор.

Ще се предвиди след проведената информационна среща и при съгласие на страните да се провеждат процедури по медиация по спорове, предмет на висящо съдебно дело.

Предложението за участие на страните в информационната среща не нарушава принципа на доброволност на медиацията, който се изразява в това, че страните участват в процедурата по своя воля, могат по всяко време да се оттеглят и постигането на споразумение не води до неблагоприятни

последници за тях. Ще бъде предвиден стимул при постигане на спогодба – възстановяване на 75% от внесената държавна такса от ищеца. Това ще осигури възможност за постигане на посочените цели без да се затруднява съдебното производство и същевременно без да се нарушава доброволният характер на медиацията от гледна точка на постигането на споразумение.

Ще се предложи съдът да задължава страните да участват в информационна среща за процедура по медиация по дванадесет конкретно определени в закона групи граждански и търговски дела. Задължението на съда да препрати към информационна среща за процедура по медиация по тези дела ще бъде обвързано с преценка за това, че конкретният спор е подходящ за препращане към медиация, основаваща се на ясно регламентирани критерии. (чл. 140а¹). Този законодателен подход не е новост. Европейската практика показва, че в някои държави членки участието в такива информационни срещи е задължително, по инициатива на съдията (например в Чешката република) или във връзка с конкретни спорове, предвидени от закона, като например семейноправни въпроси (Литва, Люксембург и Англия и Уелс). Целта е с този комплексен подход да се постигне оптимално желаният позитивен ефект при съобразяване на спецификата по конкретното дело.

В чл. 140а¹, ал. 1 ще се регламентират групите дела, по които съдът може да задължи страните да участват в информационна среща за процедура по медиация. Подборът на определените дванадесет групи дела ще бъде извършен с оглед на възможността за постигане на споразумение по тях. Преценката за включване на точно тези дела в ал. 1 ще се основава на досегашната практика на центровете за спогодби и медиация към Софийския районен съд и Софийския градски съд, както и на тези центрове към окръжните и районните съдилища в Бургас, Варна, Плевен и Велико Търново.

От анализа на събраната и обобщена статистика от центровете по медиация и спогодби за периода 2020- 2024 г. се установява следното:

Общ брой проведени медиации/ препратени от съда и заявени от страните	2020	2021	2022	2023	2024
Облигационни и вещни спорове	66	79	84	97	99
Семейни спорове	60	92	136	105	120
Трудови спорове	9	35	45	43	20
Търговски спорове	9	8	32	24	19
Други	17	46	54	54	28
Общ брой постигнати споразумения	44	38	51	55	55

В графа „ДРУГИ“ са включени медиациите, проведени по дела с предмет: *наказателни производства от частен характер, производства по Закона за защита от домашното насилие, производства по Хагската конвенция за гражданскоправните аспекти на международното отвлечане на деца от 1980 г., заповедни производства, изпълнителни производства, производства по признаване на чуждестранни решения по Кодекса на международното частно право, защита на права на интелектуална собственост по Закона за авторското право и сродните му права, Закона за патентите и регистрацията на полезните модели, Закона за марките и географските означения, Закона за промишления дизайн, Закона за топологията на интегралните схеми и Закона за закрила на*

новите сортове растения и породи животни, Закон за управление на етажната собственост, Закона за кооперациите, Закона за жилищностроителните кооперации и др.

В съответствие с тази практика ще са подбрани споровете, по които се установява, че най-често се постига споразумение и същите ще бъдат включени в чл. 140а¹, ал. 1 от проекта на ЗИД на ГПК. Целта е да се подберат спорове, при които медиацията дава положителен резултат в над 30 процента от случаите, страните са удовлетворени от бързото и по-икономично решаване на спора им, има изпълняемост и стабилност на постигнатото в резултат на медиация споразумение, делата от този вид са много на брой и въвеждането на задължителен елемент на медиация за тях ще намали чувствително натовареността на съда.

Промените ще бъдат насочени към дела, по които при провеждането на процедура по медиация може да разчита на по-голям успех от гледна точка на възможността за постигане на споразумение в сравнение с останалите видове дела. Този подход е възприет и в редица европейски държави като Унгария, Хърватия, Италия, Чешката република, Литва, Люксембург, Англия и др. Прегледът на европейската практика показва, че мнозинството от страните уреждат медиацията да бъде задължителна за някои категории случаи (като например търговски дела, семейноправни въпроси, трудовоправни въпроси или иски с малък материален интерес).¹

От извършения анализ се установява, че това са дванадесет групи граждански и търговски дела:

- 1.. разпределяне на ползването на съсобствена вещ по чл. 32, ал. 2 от Закона за собствеността;
2. парични вземания, произтичащи от съсобственост по чл. 30, ал. 3 и чл. 31, ал. 2 от Закона за собствеността;
3. делба по чл. 34 от Закона за собствеността – в производството по извършване на делбата;
4. развод по чл. 49 от Семейния кодекс, заедно със задължително съединените иски по чл. 322, ал. 2;
5. разрешаване на спорове относно упражняването на родителските права, местоживееенето на детето, личните отношения с детето и издръжката му по чл. 127, ал. 2 от Семейния кодекс;
6. изменение на мерките, свързани с упражняването на родителските права, местоживееенето на детето, личните отношения с детето и издръжката му по чл. 51, ал. 4 и чл. 59, ал. 9 от Семейния кодекс;
7. разрешаване на разногласия по повод упражняване на родителските права и задължения по чл. 123, ал. 2 от Семейния кодекс;
8. определяне на мерки за лични отношения с бабата и дядото по чл. 128 от Семейния кодекс;
9. издръжка;
10. възнаграждения или обезщетения, произтичащи от трудови правоотношения, както и за признаване на уволнението за незаконно и неговата отмяна и за възстановяване на предишната работа;
11. парично или непарично вземане по граждански спорове, произтичащи от договор, едностранна сделка, непозволено увреждане, неоснователно обогатяване или водене на чужда работа без пълномощие, с цена на иска до 25 000 лв.;
12. парично или непарично вземане по търговски спорове по чл. 365, ал. 1, т. 1, без оглед цената на иска.

В категорията дела, подходящи за доброволно уреждане на спора, няма да бъдат включени дела с голям брой на страните (доколкото по-големият брой на страните е предпоставка за по-трудно

¹ Доклад на Комисията до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет за прилагането на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 г. относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси.

постигане на споразумение) като делата за изпълнение на задължения на собствениците, ползвателите или обитателите на самостоятелни обекти в сграда в режим на етажна собственост по чл. 6 от Закона за управление на етажната собственост, за възстановяване на направени от отделен собственик разходи за ремонт на общи части на сградата по чл. 48, ал. 7 от Закона за управление на етажната собственост, както и за отмяна на незаконосъобразно решение на общото събрание или на незаконосъобразен акт на управителния съвет (управителя) на етажната собственост по чл. 40, ал. 1 и чл. 43, ал. 1 от Закона за управление на етажната собственост.

Няма да бъдат включени също и дела с предполагаема по-висока степен на сложност на правния спор като дела за установяване съществуване, прекратяване, унищожаване или разваляне на договор или на едностранна сделка или за сключване на окончателен договор с цена на иска до 25 000 лв., всички спорове за собственост и други вещни права или за нарушено владение, защита на членствени права в търговско дружество или за отмяна на решение на общо събрание на търговско дружество, защита на права на интелектуална собственост.

Ще бъде избегнато изключването от обхвата на делата, подходящи за препращане към задължителна информационна среща, на тези, по които страна е държавата или държавно учреждение, както и потребителските спорове с оглед постигане на равнопоставеност в съдебните производства по отношение на страните и предвид поставените цели на закона.

В чл. 140а¹, ал. 2 и 3 ще се регламентират ясни критерии, които съдът следва да преценява, за да препрати страните към медиация, посредством формулиране на положителни предпоставки и пречки за препращане на страната в информационна среща за процедура по медиация. По този начин ще се даде възможност на съда да преценява с оглед на конкретната фактическа и правна обстановка и предвид спецификата на делата дали процесният правен спор е подходящ за препращане към процедура по медиация. При този подход ще се отчете, че независимо от обстоятелството, че доброволните способи за уреждане на тези спорове следва да бъдат всестранно развивани и стимулирани с оглед подобряване на отношенията между страните в дългосрочен план, следва да се вземат предвид и други фактори, които са от значение за това дали един спор е подходящ за медиация и за постигане на доброволно споразумение.

Изрично ще се регламентира задължение за лично участие на страните в информационната среща. Личното участие на страните в информационната среща е изключително важно и се налага, тъй като информацията, която ще получат, би мотивирала страните да изберат именно процедурата по съдебна медиация, каквато е целта на промените. Няма пречка в тази среща пълномощници да участват заедно със страните, но не и вместо тях. Поради това в този случай не е необходимо изрично упълномощаване. Ще се предвиди, че след проведената информационна среща и при изрично съгласие на страните може да започне процедура по медиация в съдебния център. В тази процедура ще бъде допустимо страната да участва и чрез представител (чл. 12, ал. 2 ЗМ), като ще се запази изискването за изрично писмено пълномощно.

Ще се определи времето, когато съдът може да задължи страните да участват в информационната среща за медиация. Ще се предложи създаване на нова ал. 3 в чл. 140 от проекта, която ще предвиди, че най-подходящото време за задължаване на страните да проведат информационна среща е с определението на съда по чл. 140. Втората възможност ще бъде в първото открито съдебно заседание. По изключение ще се допусне това да стане до приключване на съдебното дирене в първа инстанция, като ще се даде възможност на съдията да прецени кога страните по конкретното дело биха имали позитивна нагласа към евентуално споразумение.

Изрично ще се регламентира, че при насрочена задължителна информационна среща за медиация, производството по делото не се спира и съдопроизводствените действия продължават (чл. 140в, ал. 1).

Една от целите на предложението е производството да не се забавя. Информационна среща ще се насрочва преди първото съдебно заседание или между заседанията. Дори при съгласие за започване на медиация, нейното провеждане няма да води до спиране на делото. Отлагане или спиране ще се допуска само по общо искане на страните (чл. 140в, ал. 3).

С цел оперативност и бързина ще се предвиди след приключване на съдебното дирене в случаите по чл. 149 ГПК съдът да пристъпи към постановяване на решение по делото, независимо от това че не е проведена информационна среща, защото съдът не е задължил страните да участват в нея, или някои от тях не са взели участие в срещата, освен ако не е налице искане на всички страни за участие в информационна среща или в процедура по медиация.

Със същата цел ще се предложи въвеждане на принципа на еднократност на информационната среща само в първата съдебна инстанция. Изрично ще се регламентира, че страните са длъжни да участват в информационна среща за процедурата по медиация само веднъж в производството. Ще се изключи задължението на съда да препраща страните за участие в информационна среща в следващите фази на производството, независимо дали непровеждането ѝ пред първата инстанция е пропуснато от съда или не. При второинстанционното разглеждане на делото постигането на спогодба, вкл. чрез медиация, ще бъде оставено изцяло на преценката на страните.

2. На следващо място ще се предвиди ако липсват пречките по чл. 140а¹, ал. 3 от проекта на ЗИД на ГПК, съдът да препраща страните към медиация, когато те преди предявяване на иска са уговорили писмено спорът да бъде разрешен чрез медиация или когато ищецът е поискал това с исковата молба и ответникът се е съгласил с отговора на исковата молба. Предложението е в контекста на НПВУ.

С цел оперативност и бързина ще се предвиди възможност за страните да заявяват в най-ранен момент пред съда (още в исковата молба и в отговора на исковата молба), ако са налице пречки по чл. 140а¹, ал. 3 от проекта на ЗИД на ГПК за провеждане на медиация и да представят доказателства за тях. Възраженията на страната няма да обвързват съда, негова ще бъде преценката за наличието на предвидените в закона условия относно провеждането на задължителна информационна среща и медиация.

Предвидената мярка е отбелязана в Доклада на Комисията до Европейския парламент, Съвета и Европейския икономически и социален комитет за прилагането на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 г. относно някои аспекти на медиацията по гражданскоправни и търговскоправни въпроси като особено полезна. Анализът на европейската практика показва, че изискването страните да посочват в своите молби до съда дали е бил направен опит за медиация, напомня не само на съдиите, които разглеждат молбите до съда, но и на адвокатите, които съветват страните, за възможността за използване на медиация, задължителните информационни срещи в рамките на съдебното производство и задължението за съда да разглежда възможността за медиация на всеки етап от съдебното производство и по-специално в областта на семейното право.

Страните ще бъдат свободни да се споразумеят по всички въпроси, дори и по тези, които излизат извън предмета на конкретния съдебен спор или са предмет на различни висящи дела. Те могат да изберат вариант за уреждане на отношенията им, който излиза извън възможностите, които законът е предоставил на съда при разрешаването на спора, доколкото постигнатото споразумение не противоречи на закона и добрите нрави.

Ще се прецизира формулировката на чл. 18 от ЗМ, за да отговаря на действителното действие на споразумението. Ще се предвиди, когато страните са постигнали споразумение във връзка с предмета на няколко висящи дела, то да се одобрява от съда, който разглежда първото образувано дело, като одобрената съдебна спогодба се представя пред останалите съдилища, които прекратяват

висящите пред тях производства изцяло или частично според съдържанието ѝ. Предложението произтича от обстоятелството, че одобреното от съда споразумение поражда не само изпълнителна сила, а сила на пресъдено нещо, с всички предвидени в процесуалния закон защитно-санкционни последици, присъщи на съдебната спогодба, насочени към следпроцесуалното поведение на страните (чл. 18 ЗМ). Именно пораждането на сила на пресъдено нещо от одобреното от съда споразумение е основанието за прекратяване на исковото производство.

Ще се предвиди разноските за информационната среща и за процедурата по медиация с обща продължителност до 3 часа да се заплащат от бюджета на съда в размерите съобразно наредбите, предвидени в Закона за медиацията.

Ще се предложи финансов стимул за мотивиране на страните да използват медиация и да решат своя спор доброволно. Ще се предложи при одобряване от съда на споразумение, постигнато в резултат на процедура по медиация, 75 на сто от внесената държавна такса да се връща на ищеца, докато в останалите случаи на одобрена спогодба едва половината от внесената държавна такса се връща на ищеца. Разноските по производството и по спогодбата ще останат върху страните, както са ги направили, ако не е уговорено друго.

В случаите, когато страна не е участвала без основателна причина в информационна среща, ще се предвиди налагане на еднократна глоба в размерите по чл. 91, ал. 1 ГПК (от 50 до 300 лв.). Ще се предвиди възможност за обжалване на определението на съда, с което се налага глоба с частна жалба. Този законов подход е избран с оглед преодоляване на неконституционносъобразността по отношение на понасянето на разноски във връзка с производството по медиация, независимо от изхода на спора. Налагането на глоба е в пряка причинна връзка с поведението на страната и е с ясно определени в закона граници. Предложението е в синхрон с предвидената в чл. 89, т. 2 ГПК глоба, която съдът има право да наложи за неизпълнение на разпорежданията на съда.

Ще се предвиди подзаконова уредба (наредби, приети от Висшия съдебен съвет), които да уреждат:

1. подборът, статутът и дейността на медиаторите към съдебните центрове;
2. организацията на провеждането на информационните срещи и на процедурите по медиация в съдебните центрове;
3. информацията, която медиаторите предоставят на съдебните центрове във връзка с проведените процедури по медиация при спазване на принципа на поверителност;
4. размерът на дължимите от страните такси за съдебния център, видът на разноските в процедурата по медиация по висящи съдебни дела и възнаграждението на медиаторите;
5. структурата, организацията и координирането на дейността на съдебните центрове по медиация и задълженията на координатора

Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:

При този вариант ще се:

- преодолее недоверието на гражданите към медиацията като алтернативен способ за разрешаване на спорове;
- удовлетворят критериите за конституционносъобразност, установени в решение № 11 на Конституционния съд от 2024 г. по к. д. 11/24 г.;
- изпълнят изискванията, заложили в НПВУ, реформа 3, етап 227 (стр. 190-191);
- ще се намали натовареността на съдебната система и ще се повиши качеството на работа; ще се подобри бизнес средата;
- ще се спести време и ресурси при разглеждане на граждански и търговски спорове чрез алтернативни способи за решаването им.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:

Не се предвиждат негативни въздействия.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Специфични въздействия:

Няма.

Въздействия върху малките и средните предприятия:

Не се предвижда въздействие върху малките и средни предприятия.

Административна тежест:

Проектът не регулира предоставянето на административни услуги и не въвежда нови задължения за физическите и юридическите лица и в този смисъл няма отношение към административната тежест за физическите и юридическите лица.

Вариант 3 „НЕНОРМАТИВНА НАМЕСА“:

Описание:

Не е възможно предприемането само на организационни мерки. Необходимо е уреждането на проблема с нормативен акт.

Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:

Няма.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:

За този вариант са присъщи всички негативни въздействия на Вариант 1.

Дефинираният в т. 1 проблем не може да бъде разрешен единствено чрез организационни мерки

Отрицателните въздействия биха били:

- неизпълнение на ангажиментите, които Република България е поела с НПВУ, реформа 3;
- неудовлетворяване на критериите за конституционност, установени в решение № 11 на Конституционния съд от 2024 г. по к. д. 11/24 г.;
- съществуване на правна несигурност, тъй като с Решение № 11 от 1 юли 2024 г. по к.д. № 11 от 2024 г. Конституционният съд (КС) обявява за противоконституционна част от разпоредбите, приети със ЗИД на ЗМ, обн ДВ бр. 11 от 2023г., но също така се запазват част от приетите разпоредби; Приети са предвидените подзаконовни актове съгласно заложеното в НПВУ, проведени са конкурси за избор на съдебни медиатори и същите са преминали през предвиденото специализирано обучение и са вписани към списъци към окръжните съдилища;
- липса на реална алтернатива на разрешаването на споровете по съдебен ред;
- прекалена натовареност на съдебната система и бавно правораздаване;
- ниска ефективност в сферата на гражданското и търговското правораздаване;
- ниска ефективност на медиацията като институт от момента на приемането на Закона за медиацията през 2004 г. и досега;

- ниско доверие в съдебната система и проблеми при функционирането на бизнес средата в страната.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Специфични въздействия:

Не са идентифицирани очаквани специфични въздействия.

Въздействия върху малките и средните предприятия:

Проектът не регулира предоставянето на административни услуги и не въвежда нови задължения за физическите и юридическите лица и в този смисъл няма отношение към административната тежест за физическите и юридическите лица.

Административна тежест: При този вариант не се очаква намаляване на административната тежест за физическите и юридическите лица.

(въздействията върху малките и средните предприятия; административна тежест)

1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.

1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)

5. Сравняване на вариантите:

Степени на изпълнение по критерии: 1) висока; 2) средна; 3) ниска.

5.1. По проблем 1:

		Вариант „Без действие“	Вариант 2 „Изменение и допълнение на ГПК	Вариант 3 „Ненормативна намеса“
Ефективност	Цел 1: Преодоляване на недоверието на гражданите към медиацията като алтернативен способ за разрешаване на спорове	ниска	висока	ниска
Ефикасност	Цел 1: „ Преодоляване недоверието на гражданите към медиацията като алтернативен способ за разрешаване на спорове	ниска	висока	ниска
Съгласуваност	Цел 1: Преодоляване недоверието на гражданите към медиацията като алтернативен способ за	ниска	висока	ниска

	разрешаване на спорове			
--	-------------------------------	--	--	--

1.1. Сравнете вариантите чрез сравняване на ключовите им положителни и отрицателни въздействия.

1.2. Посочете степеня, в която вариантите ще изпълнят определените цели, съгласно основните критерии за сравняване на вариантите:

ефективност, чрез която се измерва степеня, до която вариантите постигат целите на предложението;

ефикасност, която отразява степеня, до която целите могат да бъдат постигнати при определено ниво на ресурсите или при най-малко разходи;

съгласуваност, която показва степеня, до която вариантите съответстват на действащите стратегически документи.

6. Избор на препоръчителен вариант:

По проблем 1: Вариант 2 Нормативна намеса: „Изменение и допълнение на ГПК“

Посочете препоръчителните варианти за решаване на поставения проблем/проблеми.

6.1. Промяна в административната тежест за физическите и юридическите лица от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):

☐ Ще се увеличи

☐ Ще се намали

☒ Няма ефект

1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант за решаване на всеки проблем.

1.2. Ако се предвижда въвеждането на такса, представете образуването на нейния размер съгласно Методиката по чл. 7а от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.

6.2. Създават ли се нови/засягат ли се съществуващи регулаторни режими и услуги от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?

☐ Да

.....
.....
☒ Не

1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на избрания вариант.

1.2. В случай че се предвижда създаване нов регулаторен режим, посочете неговия вид (за стопанска дейност: лицензионен, регистрационен; за отделна стелка или действие: разрешителен, уведомителен; удостоверителен и по какъв начин това съответства с постигането на целите).

1.3. Мотивирайте създаването на новия регулаторен режим съгласно изискванията на чл. 3, ал. 4 от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.

1.4. Посочете предложените нови регулаторни режими отговарят ли на изискванията на чл. 10 – 12 от Закона за дейностите по предоставяне на услуги.

1.5. Посочете изпълнено ли е изискването на § 2 от Допълнителните разпоредби на Закона за дейностите по предоставяне на услуги.

1.6. В случай че се изменят регулаторни режими или административни услуги, посочете промяната.

6.3. Създават ли се нови регистри от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?

☐ Да

.....
.....

☒ Не

Предвижда се към всеки окръжен съд да бъде създаден регистър, в който да се вписват медиаторите, които са приети към съответния съдебен център по медиация. Вписването в регистъра ще бъде резултат от преминаването от медиатора на предвидените подбор и специализирано обучение за приемането му към съдебния център. Регламентацията на вписването и заличаването на вписването на медиатори в тези регистри ще бъде уредено с предвидената подзаконова уредба.

Когато отговорът е „Да“, посочете регистри, които се създават и по какъв начин те ще бъдат интегрирани в общата регистрова инфраструктура.

6.4. По какъв начин препоръчителният вариант въздейства върху микро-, малките и средните предприятия (МСП) (включително по отделните проблеми)?

☐ Актът засяга пряко МСП

☒ Актът не засяга МСП

Изборът следва да е съотнесен с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант.

6.5. Потенциални рискове от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):

Няма.

Посочете възможните рискове от прилагането на препоръчителния вариант, различни от отрицателните въздействия, напр. възникване на съдебни спорове и др.

7. Консултации:

☐ Проведени са консултации

.....

Посочете основните заинтересовани страни, с които са проведени консултации. Посочете резултатите от консултациите, включително на ниво ЕС: спорни въпроси, многократно поставяни въпроси и др.

☒ Предстоят обществени консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове

Проектът за акт ще бъде публикуван на Портала за обществени консултации и на интернет страницата на Министерството на правосъдието с 30-дневен срок за становища.

Обобщете най-важните въпроси за обществени консултации. Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултационни процедури.

8. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския съюз?

☐ Да

☒ Не

.

1.1. Посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 6.2 и 6.3, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник).

1.2. Изборът трябва да съответства на посоченото в раздел 1, съгласно неговата т. 1.5.

9. Изисква ли се извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието поради очаквани значителни последици?

☐ Да

☒ Не

(преценка съгласно чл. 20, ал. 3, т. 2 от Закона за нормативните актове)

10. Приложения:

Приложете необходимата допълнителна информация и документи.

11. Информационни източници:

НПВУ-<https://nextgeneration.bg/14>;

Решение № 11 на КС от 2024г.

<https://dv.parliament.bg/DVWeb/showMaterialDV.jsp;jsessionId=B3D15929DF103C9F58B5AB832609EE92?idMat=220620>

Посочете изчерпателен списък на информационните източници, които са послужили за оценка на въздействията на отделните варианти и при избора на вариант за действие: регистри, бази данни, аналитични материали и др.

12. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за извършването на частичната предварителна оценка на въздействието:

Име и длъжност:

Дата:

Подпис:

26.3.2025 г.

X

за директор СЗ - Александър Стефанов

Съгл. 3-д № ЧР-01-48/17.03.25 г.

Signed by: Aleksandar Hristov Stefanov